

RAHOITUSTUKI EU:N JÄSENVALTIOILLE

EU:n rahoitustukimekanismien tarkoituksena on ylläpitää EU:n ja euroalueen rahoitusvakautta, koska yhden jäsenvaltion talousvaikeudet voivat vaikuttaa merkittävästi muiden jäsenvaltioiden makrotalouden vakauteen. Rahoitustuki on kytketty makrotaloudellisiin ehtoihin (se on pikemminkin lainaa kuin finanssipoliittista varainsiirtoa). Näin varmistetaan, että tukea saavat jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavia finanssipoliittisia, taloudellisia, rakenteellisia ja valvontaan liittyviä uudistuksia. Uudistuksista sovitaan ja ne vahvistetaan erityisissä asiakirjoissa (yhteisymmärryspöytäkirjat), jotka julkistetaan [komission](#) verkkosivustolla ja tarvittaessa [Euroopan vakausmekanismin](#) verkkosivustolla. Osana EU:n vastausta covid-19-kriisiin otettiin käyttöön uusia rahoitusvälineitä, joilla autetaan jäsenvaltioita elpymään ja parannetaan niiden talouksien häiriönsietokykyä.

ENSISIJAINEN OIKEUSKEHYS

- Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 3 artikla
- Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 2–5, 119–144 ja 282–284 artikla
- SEUT:iin liitetyt pöytäkirjat N:o 4, 12, 13 ja 14

TAVOITTEET

EU:n jäsenvaltioille annettavan rahoitustuen mekanismien tarkoituksena on ylläpitää EU:n ja euroalueen rahoitusvakautta. Ne ovat keskeisiä tekijöitä tehostettaessa talous- ja rahaliittoa ([2.6.4](#)) tukevaa talouden ohjaus- ja hallintajärjestelmää.

SAAVUTUKSET

A. Toukokuussa 2010 EU:n jäsenvaltiot perustivat väliaikaisen vakautusmekanismin, jotta ne pystyisivät ylläpitämään rahoitusvakauttaan valtionvelkakriisin aikana. Mekanismi muodostuu kahdesta lainaohjelmasta:

1. Euroopan rahoitusvakautusmekanismi ([ERV](#))

[ERV](#):n mukaisesti komissio voi unionin puolesta lainata yhteensä enintään 60 miljardia euroa rahoitusmarkkinoilla implisiittisellä EU:n talousarviotakauksella. ERV voi avustaa kaikkia unionin jäsenvaltioita.

Välinettä on käytetty (väliaikaisrahoituksena) Irlannin, Portugalin ja Kreikan avustamiseksi.

Euroopan vakausmekanismin (EVM) perustamisen jälkeen ERV:a käytetään erityisesti poikkeustilanteissa käytännöllisistä, menettelyllisistä tai taloudellisista syistä ja yleensä ennen EVM:n rahoitustukea tai yhdessä sen kanssa.

2. Euroopan rahoitusvakausväline ([ERVV](#))

Euroalueen jäsenvaltiot perustivat ERVV:n tilapäiseksi välineeksi, ja sen yhteenlaskettu lainoituskapasiteetti on 440 miljardia euroa. Lainat rahoitetaan pääomamarkkinoilla ERVV:n joukkovelkakirjalainojen ja muiden velkainstrumenttien avulla, ja osakkaat (euroalueen jäsenvaltiot) takaavat ne.

Välinettä on käytetty Irlannin, Portugalin ja Kreikan avustamiseksi. EVM:n perustamisen jälkeen ERVV:stä ei ole enää tarjottu uutta rahoitustukea.

B. Euroopan vakausmekanismi ([EVM](#)) perustettiin lokakuussa 2012 [hallitustenvälisellä sopimuksella](#) (eli EU:n lainsäädäntökehyksen ulkopuolella), ja se toimii pysyvänä tukimekanismina.

EVM on nyt ainoa pysyvä euroalueen jäsenvaltioiden [rahoitustukiväline](#). Sen yhteenlaskettu lainoituskapasiteetti on 500 miljardia euroa. Lainat rahoitetaan EVM:n rahoitusmarkkinoilta ottamin lainoin, ja osakkaat (euroalueen jäsenvaltiot) takaavat ne.

EMV:stä on annettu rahoitustukea [Espanjalle, Kyprokselle ja Kreikalle](#). Komissio ja EMV ovat laatineet [yhteistyösuhteitaan](#) varten yksityiskohtaiset menettelyt avun tarjoamiseksi euroalueen jäsenvaltioille.

EVM tarjoaa rahoitustukea erilaisten [lainanantovälineiden](#) avulla. Osana EU:n vastausta covid-19-kriisiin euroalueen jäsenvaltiot sopivat uudesta väliaikaisesta välineestä eli [pandemiakriisituen](#) välineestä.

Marraskuussa 2020 euroalueen jäsenvaltiot pääsivät yhteisymmärrykseen EVM-sopimuksen uudistamisesta sen välineistön ja toimeksiannon vahvistamiseksi. Keskeisiä muutoksia ovat yhteisen kriisinratkaisurahaston yhteisen varautumisjärjestelyn perustaminen pankkien kriisinratkaisun turvaverkoksi, vahvempi rooli rahoitustukiohjelmien määrittelyssä ja seurannassa sekä velkakestävyttä edistävät lisävälineet. Muutettu sopimus odottaa tällä hetkellä Italian ratifiointia ja tulee sen jälkeen voimaan.

C. Komissio antoi [6. joulukuuta 2017](#) ehdotuksen EVM:n muuttamisesta [Euroopan valuuttarahastoksi](#).

Tämä uusi elin sisällytettäisiin EU:n oikeudelliseen kehykseen, ja samalla pyrittäisiin ensisijaisesti säilyttämään EVM:n taloudelliset ja institutionaaliset rakenteet. Euroopan valuuttarahasto toimisi myös yhteisen kriisinratkaisurahaston varautumisjärjestelynä osana pankkiunionia. Maaliskuussa 2019 Euroopan parlamentti antoi [päättölauselman](#) komission ehdotuksesta. Toukokuussa 2013 tuli voimaan budjettikuripaketti (two-pack). Se muodostuu kahdesta EU:n asetuksesta (asetukset [\(EU\) N:o 472/2013](#) ja [\(EU\) N:o 473/2013](#)), joita sovelletaan euron käyttöön ottaneisiin jäsenvaltioihin. Se on osa talous- ja rahaliiton tukemiseksi tarvittavaa tehostettua talouden ohjaus- ja hallintajärjestelmää.

Eryteisesti asetuksella (EU) N:o 472/2013 tiukennetaan rahoitusvakautensa tai julkisen taloutensa kestävyys suhteen vakavissa vaikeuksissa olevien tai vakavien vaikeuksien uhasta kärsivien jäsenvaltioiden talouden seuranta- ja valvontamenettelyjä.

Asetuksen nojalla komissio voi päättää asettaa tiukennetun valvonnan kohteeksi jäsenvaltion, jolla on rahoitusvakautensa suhteen vakavia vaikeuksia tai

joka kärsii tällaisten vaikeuksien uhasta, ja vaikeuksilla on todennäköisesti haitallisia heijastusvaikutuksia euroalueen muihin jäsenvaltioihin. Rahoitustukea pyytävän jäsenvaltion on laadittava luonnos makrotalouden sopeutusohjelmaksi yhteisymmärryksessä komission kanssa, joka puolestaan toimii yhteistyössä EKP:n ja tarvittaessa IMF:n kanssa.

Rahoitustuen myöntäminen kytkeytyy siis makrotaloudellisiin ehtoihin eli toimenpiteisiin, joilla on tarkoitus puuttua epävakauden syihin. Näin varmistetaan, että tukea saavat jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat finanssipoliittiset, taloudelliset ja rakenteelliset sekä valvontaan liittyvät uudistukset.

Lainat maksetaan erissä niin että maksaminen voidaan keskeyttää, jos tukea saava jäsenvaltio ei noudata sopeutusohjelmassa määriteltyjä velvoitteita.

D. Maksutasetuki

Helmikuusta 2002 lähtien on voitu myöntää [maksutasetukea](#) euroalueeseen kuulumattomille jäsenvaltioille, joilla on ulkoisen rahoituksen hankintavaikeuksia tai joita tällaiset vaikeudet vakavasti uhkaavat.

Maksutasetuki on yleensä keskipitkälle aikavälille yhteistyössä IMF:n kanssa myönnettyä rahoitustukea. Sen ehtona on, että jäsenvaltiot harjoittavat politiikkaa, jolla puututaan vaikeuksien taustalla oleviin taloudellisiin ongelmiin. Maksutasetukea on myönnetty [Unkarille](#), [Romanialle](#) ja [Latvialle](#).

E. EU:n toimet covid-19-kriisin johdosta

EU esitti covid-19-kriisin johdosta [kattavan vastauksen](#), johon sisältyi rahoitusvälineitä, joilla tuetaan jäsenvaltioiden toimia kriisin ja sen vaikutusten torjumiseksi. Näitä ovat muun muassa eurooppalainen hätätilasta aiheutuvien työttömyysriskien lieventämisen tilapäinen tukiväline ([SURE](#)) ja Euroopan unionin elpymisväline ([NextGenerationEU](#)) erityisesti [elpymis- ja palautumistukivälineen](#) kautta.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Osallistumalla budjettikuripaketin hyväksymiseen parlamentti on osaltaan vaikuttanut euroalueen talouden ohjaus- ja hallintajärjestelmän tehostamiseen tähtäävän unionin oikeudellisen järjestelmän luomiseen. Järjestelmässä on kyse sekä talousarvioiden valvonnasta että päätöksenteko- ja valvontamenettelyistä, jotka koskevat makrotalouden sopeutusohjelmien kohteena olevia jäsenvaltioita.

Lisäksi budjettikuripaketti vahvistaa parlamentin valvontaroolia, koska parlamentin asiasta vastaava valiokunta voi kutsua komission, neuvoston, euroryhmän, EKP:n ja IMF:n edustajat käymään kanssaan taloudellista vuoropuhelua. Parlamentin asiasta vastaavalla valiokunnalla on oikeus saada tietoja useissa eri tilanteissa, etenkin kun on kyse makrotalouden sopeutusohjelman laatimisesta ja täytäntöönpanosta.

Parlamentti ja EVM sopivat vuonna 2023 [yhteistyöpöytäkirjasta](#), jolla luodaan puitteet Euroopan parlamentin ja Euroopan vakausmekanismin väliselle yhteistyölle. Yhteistyöpöytäkirjan tarkoituksena on parantaa EVM:n ja parlamentin toimielinten välistä vuoropuhelua sekä tehostaa EVM:n avoimuutta ja vastuuvollisuutta. Yhteistyöpöytäkirjassa määrätään, että parlamentin asiasta vastaava valiokunta

kutsuu EVM:n toimitusjohtajan osallistumaan näkemystenvaihtoon vähintään kerran vuodessa. Yhteistyöpöytäkirjassa käsitellään myös muita yhteistyön muotoja avoimuuden lisäämiseksi, mukaan lukien parlamentin jäsenistä koostuvan valtuuskunnan epävirallinen vierailu EVM:n päätoimipaikkaan kerran vuodessa sekä asiasta vastaavan valiokunnan puheenjohtajan mahdollisuus lähettää kirjallisia kysymyksiä EVM:n toimitusjohtajalle EVM:n soveltamisalaan kuuluvista asioista.

Lisäksi parlamentilla on valtuudet [valvoa](#) elpymis- ja palautumistukivälinettä erityisesti komission kanssa käytävien säännöllisten elpymis- ja palautumisvuoropuhelujen avulla ja sen elpymis- ja palautumistukivälinettä käsittelevän tilapäisen työryhmän kautta.

Lisätietoja aiheesta on [talous- ja raha-asioiden valiokunnan](#) sekä [budjettivaliokunnan](#) verkkosivuilla.

Maja Sabol / Giacomo Loi
05/2024